

Przetechnologizowanie w nauczaniu języków obcych

Overttechnologisation in foreign language teaching

Agnieszka JANKOWIAK

Uniwersytet Wrocławski/ University of Wrocław

E-mail: agnieszka.jankowiak@uwr.edu.pl, 

Abstract: The continuous development of modern information and communication technologies (ICT) is reflected in foreign language education, resulting in a plethora of multimedia tools, mobile applications and similar solutions. Although their use in the educational process may contribute to increase of the effectiveness of language class, their excess may lead to overstimulation and blur the primary goal of language tasks. In order to ensure the attractiveness and innovation of lessons and the activation of their participants, teachers may fall into the trap of unjustified use of modern technologies. This paper analyses the potential consequences of excessive use of ICT for participants of language class as well as for the educational process itself, situations where it is worth reaching for traditional tools, and the issue of how students perceive ICT. The research focused on the concept of “overttechnologisation” in foreign language teaching, involving 47 bachelor's students majoring in Dutch Studies at the University of Wrocław. The data collected in the study underwent both quantitative and qualitative analysis, revealing that while students are largely aware of the disadvantages of using ICT in language class, the benefits of digital tools in foreign language lessons clearly outweigh the potential challenges they pose to students. What is more, students do not experience the effect of “overttechnologisation” and this is mainly due to the fact that they view ICT as mere entertainment.

Keywords: overttechnologisation, ICT in language class, foreign language teaching, edutainment, technology in education.

Wstęp

Bezustanny, niezwykle dynamiczny i wszechobecny rozwój nowych technologii, który towarzyszy nam w życiu codziennym, jest bardzo wyraźnie widoczny również w kontekście glottodydaktycznym. Przekłada się on bowiem bezpośrednio na znaczący wzrost liczby, różnorodności i funkcjonalności narzędzi cyfrowych o charakterze edukacyjnym. Przez nowe technologie należy więc w tym przypadku rozumieć „każdego rodzaju środki czy pomoce dydaktyczne, których podstawą jest technologia cyfrowa i które mogą stanowić potencjalne wsparcie procesu kształcenia”, które w literaturze przedmiotu kryją się pod różnymi nazwami, takimi jak: (nowe) technologie informacyjno-komunikacyjne, (nowe) technologie edukacyjne, multimedialne narzędzia dydaktyczne, edukacyjne narzędzia cyfrowe, i tym podobne (E. Półtorak/ B. Gałan 2020: 183). Pytanie, jakie nasuwa się w obliczu tej swoistej klęski urodzaju, brzmi: czy nauczaniu języków obcych zagraża przetechnologizowanie?

Studenci kierunków filologicznych wyjątkowo chętnie korzystają na lekcjach z nowoczesnych rozwiązań i nie powinno to być dla nikogo zaskoczeniem, gdyż, jak przeko-

nują Gałan i Półtorak, „przedstawiciele młodego pokolenia, przyzwyczajeni do wszechobecności technologii w swoim życiu, uznają za całkowicie naturalną, czy wręcz niezbędną, możliwość korzystania z narzędzi multimedialnych również w nauce języka obcego” (2019: 65–66). Choć ich wykorzystanie w procesie kształcenia niewątpliwie może przyczynić się do zwiększenia efektywności zajęć, to ich nadmiar może z kolei skutkować przebudzcowaniem uczestników zajęć i zatarciem pierwotnego celu zadania językowego. Chcąc zadbać o atrakcyjność i innowacyjność zajęć oraz aktywizację uczniów, prowadzący mogą wpaść w pułapkę nieuzasadnionego użycia multimedialnych narzędzi edukacyjnych. Dlatego też, biorąc pod uwagę fakt, że, jak twierdzi Szewczyk, „rola technologii w nauce języków obcych staje się coraz większa, a systematyczne z niej korzystanie pozwoli zaczyna zmieniać jakość nauki języków” (2012: 134), warto wziąć pod lupę tę (r)ewolucję.

Celem niniejszego artykułu jest sformułowanie i pilotażowe zbadanie koncepcji przetechnologizowania w dziedzinie glottodydaktyki, analiza potencjalnych skutków nadmiernego lub niewłaściwego wykorzystania nowych technologii, zarówno dla uczestników zajęć, jak i samego procesu kształcenia, a także zaprezentowanie okoliczności, w których warto sięgnąć po narzędzia tradycyjne oraz przyjrzenie się problematyce recepcji edukacyjnych narzędzi cyfrowych przez studentów studiów filologicznych.

1. Przetechnologizowanie w glottodydaktyce – rozważania wstępne

Choć termin „przetechnologizowanie” nie jest szczególnie popularny w dyskursie naukowym¹, zdaje się w prosty sposób, bo za pomocą zwykłego przedrostka, precyzyjnie obejmować problematykę podejmowaną w poniższych rozważaniach. Na potrzeby niniejszego opracowania rzeczony przetechnologizowanie należy rozumieć jako nadmierne, zbędne lub nieuzasadnione wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych na zajęciach językowych. Doprecyzowując, mowa tu o modelu nauczania hybrydowego, czyli takiego, w którym media cyfrowe wykorzystywane są na tradycyjnych zajęciach stacjonarnych i pełnią rolę ich uzupełnienia (R. Böttcher 2013: 93).

W literaturze przedmiotu nie brakuje publikacji na temat rozlicznych zalet wykorzystania narzędzi cyfrowych w procesie kształcenia językowego (np. W. Li 2005, K.U. Isigag 2012, Y. Feruza 2023). Do najważniejszych z nich zaliczyć można przede wszystkim możliwość uatrakcyjnienia poszczególnych etapów lekcji, co stosunkowo łatwo osiągnąć dzięki tzw. efektowi nowości: nieznanie wcześniej studentom multimedialne rozwiązania edukacyjne wprowadzają na zajęcia ekscytujący powiew świeżości i element rozrywki (P. Madej 2011: 35). Ponadto narzędzia te stwarzają możliwość dywersyfikacji wykorzystywanych środków dydaktycznych, proponowanych technik i form nauczania i uczenia się, a także interakcji oraz komunikacji, a wykorzystanie ich w roli metod i technik aktywizujących, do czego wydają się wprost stworzone, daje możliwość usprawnienia pracy uczestników stojących po obu stronach procesu kształcenia.

Oprócz niewątpliwych jasnych stron wykorzystania narzędzi cyfrowych w nauczaniu języka obcego warto jednak pochylić się nad kwestią wyzwań, z jakimi może wiązać się

¹ Termin ten pojawia się na przykład w artykule K. Krzysztofka na temat życia w wieku cyfrowej hiperkomunikacji (2021) oraz w publikacji T. Rasa i A. Laherto na temat wyobrażeń młodzieży dotyczących technologii w przyszłości (2022).

przetechnologizowanie w tej dziedzinie. Do najważniejszych potencjalnych skutków nadużywania technologii informacyjno-komunikacyjnych w kształceniu językowym można bowiem zaliczyć:

- przebudźcowanie, czyli przeciążenie sensoryczne, które może objawiać się obniżeniem nastroju, rozdrażnieniem, znużeniem;
- nadużywanie urządzeń mobilnych w celach niezwiązanych z przedmiotem zajęć;
- zmniejszenie poziomu uważności i koncentracji na zajęciach, rozproszenie, rozkojarzenie;
- alienację, będącą rezultatem rozluźnienia relacji społecznych wynikającego z pochłonięcia przez rzeczywistość wirtualną;
- zatarcie pierwotnego celu zadania językowego w wyniku nadmiernego skoncentrowania się na jego multimedialnej, interaktywnej formie;
- szybka utrata statusu nowości i innowacyjności, a co za tym idzie atrakcyjności w oczach studentów.

Badania pokazują, że uczniowie używający urządzeń mobilnych w celach niezwiązanych z przedmiotem zajęć osiągają dużo słabsze rezultaty na testach, ponieważ takie zachowanie przyczynia się to do znaczącego spadku ich koncentracji i skupienia na przekazywanych treściach (D.R. Tindell/ R.W. Bohlander 2012). Ponadto nadużywanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych jest blisko związane z wyzwaniem, które wyjątkowo mocno zagraża dobrostanowi psychicznemu studentów, czyli problemem alienacji jednostki, który może przybierać na sile, jeżeli w przestrzeni lekcyjnej brakuje miejsca na grupowe aktywności sprzyjające pielęgnacji interakcji i relacji międzyludzkich (R. Chartrand 2016: 11).

Analizując wyzwania stawiane przed uczestnikami procesu kształcenia językowego przez nauczanie hybrydowe, nie sposób także przemilczeć kwestii technologicznych w zakresie swobodnego dostępu do Internetu i urządzeń mobilnych, a także kompetencji informatycznych uczestników zajęć. W trzeciej dekadzie XXI wieku wiele polskich uczelni wyższych wciąż boryka się z problemami i niedostatkami natury technologicznej, także w zakresie odpowiedniego przeszkolenia pracowników. Co więcej, nauczyciele akademicy nierzadko zmuszeni są do samodzielnego poszukiwania i zgłębiania informacji i wskazówek dotyczących źródeł pozyskiwania i praktycznego zastosowania nowych technologii na tradycyjnych zajęciach stacjonarnych (M. Kaliska 2013: 54).

2. Projekt badawczy

2.1. Cel i uczestnicy badania

Przedmiotem niniejszego badania było zjawisko wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu języków obcych w warunkach stacjonarnych, a jego celem było przetestowanie koncepcji przetechnologizowania w wyżej wymienionym kontekście. Badanie zostało przeprowadzone w kwietniu 2023 roku na grupie 47 studentów studiów licencjackich (1–3 rok) na kierunku niderlandystyka na Uniwersytecie Wrocławskim. Uczestnicy badania to osoby posiadające doświadczenie w zakresie korzystania z nowoczesnych rozwiązań na lekcjach języka obcego, które nabrali zarówno w ramach zajęć akademickich, jak i we wcześniejszych etapach edukacji językowej.

Celem prezentowanego projektu było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Czy studenci dostrzegają i potrafią wskazać potencjalne wady wykorzystania narzędzi cyfrowych na zajęciach językowych?
- Czy studenci dostrzegają związek między formą/rodzajem zajęć językowych a ich efektywnością w kontekście wykorzystania narzędzi cyfrowych?
- Czy studenci doświadczają przetechnologizowania na zajęciach językowych?

2.2. Narzędzia badawcze

Dane badawcze zostały zebrane za pomocą anonimowej ankiety online, w ramach której respondenci udzielali odpowiedzi na 10 pytań dotyczących ich doświadczeń i opinii na temat (nadmiernego) wykorzystania nowych technologii na zajęciach z języka obcego. W ankiecie znalazły się pytania zarówno o charakterze otwartym (O), jak i zamkniętym (Z), przy czym przy każdym z nich respondenci mieli możliwość pozostawienia dodatkowego komentarza.

1. Czy lubisz korzystać z nowych technologii na zajęciach językowych? (Z)
2. Wymień przynajmniej jedną zaletę wykorzystania nowych technologii na zajęciach językowych. (O)
3. Czy Twoim zdaniem korzystanie z nowych technologii na zajęciach językowych ma/może mieć jakieś wady? (Z)
4. Jeśli odpowiedziałeś/łaś twierdząco na poprzednie pytanie, wymień przynajmniej jedną wadę korzystania z nowych technologii na zajęciach językowych. (O)
5. Czy zdarza Ci się mieć poczucie, że na danych zajęciach językowych dochodzi do nadmiernego/zbędnego wykorzystania nowych technologii? (Z)
6. Jeżeli na poprzednie pytanie odpowiedziałeś/łaś twierdząco, jakie emocje/uczucia towarzyszą Ci w takiej sytuacji? (O)
7. Jak Twoim zdaniem wykorzystanie nowych technologii wpływa na efektywność zajęć językowych? (Z)
8. W przypadku jakiego rodzaju zajęć/zadań językowych warto korzystać z nowych technologii, bo przynosi to Twoim zdaniem pozytywny rezultat? (O)
9. W przypadku jakiego rodzaju zajęć/zadań językowych nie warto/nie ma sensu korzystać z nowych technologii, bo nie przynosi to Twoim zdaniem pozytywnego rezultatu bądź rezultat jest negatywny (więc lepiej skorzystać z metod tradycyjnych)? (O)
10. Czy Twoim zdaniem nauczaniu języków obcych grozi przetechnologizowanie? (Z)

2.3. Analiza danych

Zgromadzone w toku badania dane zostały poddane:

- analizie ilościowej, w wyniku której wyłonione zostały tendencje respondentów w zakresie podejścia do wykorzystania narzędzi cyfrowych na zajęciach językowych, a także dostrzegania przejawów i doświadczania skutków potencjalnego przetechnologizowania w tym zakresie;
- analizie jakościowej, w ramach której został stworzony katalog zalet i wad stosowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych na lekcjach z języka obcego,

a także zestawienie typów zajęć i zadań, w ramach których warto skorzystać z nowych technologii lub wręcz przeciwnie: lepiej pozostać przy tradycyjnych metodach dydaktycznych.

3. Wyniki badania

3.1. Wady i zalety nowych technologii na zajęciach językowych

Bezdiskusyjna większość, bo aż 92% uczestników badania entuzjastycznie podchodzi do wykorzystania nowych technologii na zajęciach z języka obcego i robi to chętnie; pozostałe 8% wykazuje stosunek obojętny, nikt z respondentów nie wykazuje więc wyraźnie negatywnego stosunku do rozwiązań cyfrowych. Taki stan rzeczy nie jest zaskakujący, jest on bowiem ściśle związany z mnogością zalet płynących z zastosowania nowych technologii na zajęciach językowych, które wskazali w badaniu jego uczestnicy. Wśród nich wyróżnić można przede wszystkim:

- urozmaicenie i zróżnicowanie zajęć („możliwość korzystania z wielu różnych funkcji tak, że różni uczniowie odnajdą coś dla siebie”);
- wprowadzenie elementu rozrywki/zabawy („wprowadza to taki element zabawy w naukę i łatwiej dzięki temu zapamiętać nowe pojęcia”);
- zwiększenie poziomu skupienia, koncentracji i uważności („lepsze skupienie, można dłużej skoncentrować uwagę”);
- wspomaganie procesu zapamiętywania informacji („łatwiej zapamiętać dane zagadnienie”);
- pobudzenie ciekawości, zainteresowania i kreatywności („budzenie ciekawości poznawczej studentów”);
- zapobieganie nudzie, zmęczeniu i monotonii („wprowadzają one coś nowego, zajęcia nie są wtedy monotonne”);
- zwiększenie efektywności procesu uczenia się („progressywny sposób uczenia się, wzrost efektywności”).

Znamienny jest ponadto fakt, że aż 96% respondentów uważa, że wykorzystanie nowych technologii wpływa pozytywnie na efektywność zajęć językowych. Pozostałe 4% jest zdania, że zależy to od czynników, takich jak rodzaj zajęć czy dobór i sposób zaimplementowania konkretnych rozwiązań cyfrowych; żadna z ankietowanych osób nie wskazała na wpływ negatywny. Z takich rezultatów wynika więc, że w opinii studentów liczne zalety multimedialnych narzędzi edukacyjnych w bezpośredni sposób przekładają się na oczekiwane przez nich rezultaty procesu kształcenia.

Jeśli chodzi natomiast o wyzwania płynące z wykorzystania nowych technologii na zajęciach z języka obcego, to jedynie mniej niż połowa respondentów (40%) dostrzega takie wady lub możliwość ich występowania, natomiast blisko jedna trzecia (30%) ankietowanych jest zdania, że zastosowanie narzędzi cyfrowych na zajęciach językowych nie ma żadnych wad. Kolejne 30% respondentów nie było w stanie tego jednoznacznie stwierdzić i udzielając odpowiedzi, wybrało opcję „nie wiem”; tak wysoki odsetek osób niezdecydowanych może w tym przypadku wynikać z faktu, iż studenci zdają sobie sprawę z istniejących lub możliwych słabości nowoczesnych narzędzi dydaktycznych, ale wykazują trudności w przywołaniu konkretnych przykładów takiego stanu rzeczy.

Uczestnicy badania, którzy wykazali się świadomością istnienia wad wykorzystania nowych technologii na lekcjach z języka obcego, zostali poproszeni o ich wskazanie. Do najczęściej wymienianych odpowiedzi zaliczyć można:

- problemy techniczne, które pociągają za sobą obniżenie efektywności działania narzędzi cyfrowych;
- zwiększenie podatności na rozproszenie i rozkojarzenie, a także na uzależnienie od technologii informatyczno-komunikacyjnych wśród studentów;
- wprowadzanie do zajęć elementu chaosu, zamieszania, zakłopotania.

Wyraźnie zaznacza się tu różnica w stosunku do liczby wymienianych zalet – uczestnikom badania dużo trudniej przychodzi bowiem wskazanie wad zastosowania nowych technologii na zajęciach językowych, a zdecydowana większość z nich sprowadza się do problematycznych kwestii technicznych. Studenci podkreślają w tym zakresie możliwe kłopoty z dostępem do Internetu bądź stabilnością łącza internetowego („potrzebny może być dobry Internet, do którego dostęp nie zawsze jest łatwy”) oraz problemy sprzętowe, które to niezrędko są od nich niezależne, przez co łatwo mogą stać się źródłem frustracji („jeśli jakiś sprzęt się ścina bądź nie chce działać, może to zakłócać zajęcia i niepotrzebnie marnować czas”, „czasami przez problemy techniczne niektóre rzeczy nie są możliwe, co wpływa na sprawność przeprowadzenia zajęć”). Co więcej, niektórzy respondenci czują się niewystarczająco wyposażeni bądź wręcz kompetentni cyfrowo i bywają przytłoczeni potencjalną koniecznością nabycia nowego sprzętu lub umiejętności w tym zakresie („przy niektórych aplikacjach uczniowie potrzebują sprzętu, którego mogą nie mieć”, „potrzeba nauczania się obsługi nowej technologii”). Nie są to obawy nieuzasadnione, gdyż wprowadzenie nowych technologii na zajęcia z języka obcego pociąga za sobą zmianę form pracy i ról zarówno nauczyciela, jak i ucznia, w tym także konieczność rozwinięcia niezbędnych do ich obsługi kompetencji (M. Maziarz 2018: 117).

Kolejną podnoszoną przez ankietowanych słabą stroną stosowania rozwiązań multimedialnych na lekcjach językowych jest pojawienie się elementu rozproszenia uwagi i dekoncentracji, które najczęściej są wynikiem nadużywania wielofunkcyjności telefonów komórkowych, tabletek czy komputerów i używania ich w celach innych niż przedmiot zajęć („student może łatwo się rozproszyc, jeżeli na urządzeniu, z którego korzysta, ma swoje media społecznościowe lub inne aplikacje, które mogą wysyłać mu powiadomienia”, „jeśli potrzebny jest do tego telefon, niektórzy uczniowie mogą w międzyczasie używać go do innych celów”, „rozproszenie uczniów przy używaniu różnych aplikacji i stron do nauki przy pomocy telefonów – duża szansa na zajęcie się czymś innym niż nauką”). Pokusa wykorzystania urządzenia mobilnego do czynności pozalekcyjnych jest o tyle silna i niebezpieczna, że według niektórych z respondentów może wręcz przerodzić się w uzależnienie („przy ciągłym korzystaniu z nowych technologii uczeń narażony jest w większym stopniu na uzależnienie”).

Ostatnią poważną wadą stosowania narzędzi cyfrowych na lekcjach z języka obcego wskazywaną przez ankietowanych jest dezorganizowanie przebiegu i zaburzenie naturalnej struktury zajęć poprzez wprowadzanie elementu chaosu, zamieszania i zakłopotania. Studenci podnoszą w tej materii problem niezbyt trafnego dopasowania konkretnego multimedialnego narzędzia edukacyjnego do ich potrzeb bądź typu danego zadania językowego („czasem narzędzie bywa przekombinowane i bardziej miesza w głowie niż pomaga”), co z kolei może łatwo przekształcić się w czynnik konfundujący i stresogenny,

a w efekcie utrudnić bądź wręcz uniemożliwić osiągnięcie zamierzonego celu dydaktycznego („kiedy trzeba odpowiedzieć pod presją czasu, często strzelam, bo mam wrażenie, że i tak nie zdążę się zastanowić”). Niektórzy z respondentów podkreślają ponadto, że niewłaściwe dostosowanie wyboru narzędzi cyfrowych do preferencji studentów może mieć negatywny wpływ na ich poziom zaangażowania, aktywnego uczestnictwa i zainteresowania przedmiotem zajęć („niektóre nowe technologie mogą nie odpowiadać niektórym osobom, przez co tylko mogą zniechęcić do czynnego brania udziału w zajęciach”).

3.3. Nowe technologie a forma/rodzaj zajęć językowych

S. Livingstone przekonuje, że nowe technologie informacyjno-komunikacyjne nie mają charakteru uniwersalnego i nie znajdują zastosowania dla każdego ucznia, w każdych okolicznościach edukacyjnych i dla każdego rodzaju celu dydaktycznego (2012: 12). Choć studenci niezwykle chętnie korzystają z nowych technologii na różnego rodzaju zajęciach i w różnego rodzaju zadaniach językowych („z nowych technologii można i warto korzystać na każdych zajęciach, bo znajdują zastosowanie w każdym rodzaju zadań”), dostrzegają jednak pewne zróżnicowanie w poziomie możliwości zastosowania cyfrowych rozwiązań edukacyjnych w zależności od formy zajęć lub rodzaju zadań.

Jeśli chodzi o typ zajęć lub zadań, w przypadku których według ankietowanych zdecydowanie warto korzystać z nowych technologii, bo przynosi to ich zdaniem pozytywny rezultat, to są to przede wszystkim wszelkiego rodzaju powtórki wcześniej przyswojonego materiału („na każdych zajęciach, na których trzeba sobie utrwalić materiał”), a także zajęcia z praktycznej nauki języka, na których przeważają ćwiczenia gramatyczne, leksykalne i słuchowe („korzystanie z różnego rodzaju quizów podczas nauki słówek i gramatyki ułatwia zapamiętywanie, a także jest ciekawsze od rozwiązywania tradycyjnych ćwiczeń”).

Natomiast w kwestii typu zajęć lub zadań językowych, w odniesieniu do których według respondentów nie warto korzystać z nowoczesnych rozwiązań, gdyż nie przynosi to ich zdaniem pozytywnego rezultatu bądź rezultat jest negatywny, wymieniane są głównie zajęcia o charakterze teoretycznym, a także ćwiczenia w pisaniu („podczas pisania tekstów, technologie mogą zabijać kreatywność”), praca z tekstem, np. czytanie ze zrozumieniem, oraz ćwiczenia konwersacyjne. W przypadku tego rodzaju zajęć uczestnicy badania preferują wykorzystanie metod tradycyjnych, ponieważ uważają je za bardziej efektywne.

Co znamienne, studenci, mimo że wyjątkowo otwarcie i entuzjastycznie podchodzą do wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych na praktycznie każdych zajęciach z języka obcego („według mnie na każdych zajęciach korzystanie z nowych technologii jest czymś pozytywnym”, „uważam, że umiejętnie wprowadzone można wykorzystać przy każdym rodzaju zajęć”), zdają sobie sprawę z faktu, że jest to bardzo indywidualna kwestia („w zależności od osoby i tego jaki tryb nauki preferuje korzystanie z nowych technologii może przynosić negatywny bądź pozytywny rezultat”) oraz że kluczowe w tej problematyce jest zachowanie umiaru i balansu między metodami nowoczesnymi i tradycyjnymi, których wartość również potrafią docenić („myślę, że chodzi tu raczej o połączenie obu metod w zrównoważony sposób na każdych zajęciach”, „moim zdaniem należy łączyć nowe technologie z metodami tradycyjnymi przy większości zajęć, elementy te powinny się uzupełniać”). Niektórzy z respondentów podkreślają ponadto

fakt, że na pewnego rodzaju zajęciach prowadzący z zasady nie stosują nowoczesnych rozwiązań edukacyjnych („na niektórych zajęciach nigdy nie miałam do czynienia z nową technologią i ciężko mi określić, czy użycie jej miałoby negatywny wpływ na te zajęcia”).

3.3. Przetchnologizowanie w nauczaniu języków obcych - opinie

Dość zaskakujący, choć niewątpliwie jednocześnie interesujący jest fakt, że zaledwie 4% uczestników badania przyznaje, że miewa poczucie nadmiernego lub zbędnego wykorzystania nowych technologii na zajęciach z języka obcego, podczas gdy aż 87% ankietowanych nie doświadcza tego problemu, a pozostałe 9% nie jest w stanie tego jednoznacznie stwierdzić („nie wiem”). Ci nieliczni respondenci zgłaszający problem przetchnologizowania deklarują, że doświadczają w tego typu sytuacjach poczucia dezorientowania, przytłoczenia i przebodźcowania („szczególnie gdy w trakcie zajęć korzysta się z wielu różnych form urozmaicenia w krótkich odstępach czasowych”). Tak znacząca dysproporcja w odpowiedziach pozwala myśleć, że praktycznie żadna z realnych lub potencjalnych wad płynących ze stosowania TIK nie jest w stanie przesłonić radości i satysfakcji, jakie czerpią studenci z zajęć o charakterze hybrydowym.

Równie nieliczną grupę – jedynie 9 % – reprezentują uczestnicy badania, którzy są zdania, że nauczaniu języków obcych grozi przetchnologizowanie; ponad połowa (58%) uważa natomiast zagrożenia nie ma, a pozostała jedna trzecia nie obrała jednoznacznego stanowiska wobec tego zagadnienia („nie wiem”). Ta ostatnia, niezdecydowana grupa respondentów wskazuje, że jest to niezwykle złożona kwestia, a studenci nie dysponują wystarczającym doświadczeniem w zakresie wykorzystania nowych technologii na lekcjach językowych, żeby móc ją kategorycznie rozstrzygnąć („uważam, że jako uczniowie wciąż za krótko mamy styczność z taką formą nauki, żeby to wiedzieć”). Niektórzy ankietowani dostrzegają takie prawdopodobieństwo, ale uważają, że może to nastąpić w nieco dłuższej perspektywie czasowej („niektórych metod nauczania tradycyjnego nie da się (póki co) zastąpić, ale być może z czasem się to zmieni”) lub postrzegają ten problem jako naturalną kolej rzeczy, bazując na własnych doświadczeniach z innych obszarów życia codziennego („być może, ale tak jest z każdą dziedziną życia w obecnych czasach; umiar we wszystkim jest najważniejszy”).

4. Wnioski i podsumowanie

Odnosząc się do rezultatów przeprowadzonego badania ankietowego, można jednoznacznie stwierdzić, iż mimo że studenci w dużej mierze zdają sobie sprawę z istnienia wad takich rozwiązań i częściowo potrafią je nazwać, zalety korzystania z narzędzi cyfrowych na zajęciach językowych zdecydowanie przewyższają w ich oczach potencjalne wyzwania z nimi związane. Co więcej, studenci praktycznie nie doświadczają efektu przetchnologizowania i nie postrzegają tego zjawiska jako realnego zagrożenia dla dydaktyki języków obcych, a wynika to przede wszystkim z faktu, iż traktują nowe technologie informacyjno-komunikacyjne jako swoistą rozrywkę i wyjątkową atrakcję; takie podejście idealnie wpisuje się w koncepcję „edutainment” (*entertainment-education*), czyli nauki przez zabawę (P. Madej 2011: 33).

Badanie wykazało ponadto, że narzędzia cyfrowe najlepiej sprawdzają się w przypadku sprawdzenia już znanego, wcześniej przyswojonego materiału. Wprowadzając nowe zagadnienia, warto więc sięgnąć po metody tradycyjne, ponieważ dają one poczucie

stabilności i bezpieczeństwa oraz eliminują dodatkowy stres i napięcie związane z niepewnymi aspektami zawilości technicznych kryjących się za nowoczesnymi rozwiązaniami. Niemniej można tu pokusić się o stwierdzenie, że, bardzo ogólnie i kolokwialnie rzecz ujmując, nowych technologii studentom nigdy dość, o ile, cytując jednego z ankietowanych, „pozwalają się oderwać na chwilę od papierowej rzeczywistości zajęć, zresetować i odświeżyć mózg”. Kluczem wydaje się tu jednak umiejętne dobieranie narzędzi multimedialnych do konkretnych zajęć i zadań oraz przede wszystkim potrzeb studentów.

Mimo iż niniejsze badanie nie wykazało (jeszcze) istnienia problemu przetechnologizowania w glottodydaktyce z perspektywy studentów studiów filologicznych, to jednak, biorąc pod uwagę liczne głosy mówiące, że „nowinki techniczne są już częścią życia młodego pokolenia i dydaktyka nauczania, w tym również dydaktyka języków obcych, stara się za tymi nowinkami nadążyć” (J. Laskowska 2019: 162), warto bacznie obserwować ten proces i drogę, jaką glottodydaktyka będzie w tym celu podążać. Bo chociaż innowacje technologiczne mają z natury charakter pozytywny, gdyż służą zwiększeniu autonomii studenta i poszerzają kontekst nauczania języków obcych o cenną dodatkową przestrzeń – wirtualną, to wymagają też od nas wszystkich, jako uczestników procesu kształcenia językowego, dużej dozy rozwagi, wyczucia i nierzadko cierpliwości.

Bibliografia

- Böttcher, R. (2013), *Nauczanie hybrydowe – przyszłość nauki języków obcych*, (w:) „Języki Obce w Szkole” 2, 93–96.
- Chartrand, R. (2016), *Advantages and disadvantages of using mobile devices in a university language classroom*, (w:) „Bulletin of the Institute of Foreign Language Education Kurume University” 23(1), 1–13. (URL https://io3ry.pf/sbornik-statey/pdf/gai-ken23_1-13.pdf). [Pobrano 1.06.2023].
- Feruza, Y. (2023), *Advantages of using modern information technologies in teaching foreign languages*, (w:) „Open Access Repository” 4(3), 456–461. (URL <https://oa-repo.org/index.php/oa/article/view/2274>). [Pobrano 1.06.2023].
- Gałań, B./ E. Półtorak (2019), *Nowoczesne technologie w nauczaniu języków obcych: oczekiwania, wyzwania, perspektywy*, (w:) B. Orzeł (red.), *Co nowego w mediach: transformacja, perspektywy, oczekiwania*. Katowice, 65–78. (URL <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=854087>) [Pobrano 1.06.2023].
- Isisag, K.U. (2012), *The positive effects of integrating ICT in foreign language teaching*, (w:) „International Conference Proceedings. ICT for Language Learning” 5, 1–5. (URL https://conference.pixel-online.net/conferences/ICT4LL2012/common/download/Paper_pdf/235-IBT107-FP-Isisag-ICT2012.pdf). [Pobrano 1.06.2023].
- Kaliska M. (2013), *Tablety i smartfony: nowe narzędzia glottodydaktyczne*, (w:) „Lingwistyka Stosowana” 8, 54–66. (URL http://alp.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/315/2018/03/Lingwistyka-Stosowana-8_2013.pdf). [Pobrano 1.06.2023].
- Krzysztofek, K. (2021), *Pax digitalis. Życie w wieku cyfrowej hiperkomunikacji*, (w:) „Studia i Analizy Nauk o Polityce” 2, 9–29. (URL <https://czasopisma.kul.pl/index.php/sanp/article/view/12701>). [Pobrano 1.06.2023].
- Laskowska, J. (2019), *Technologie cyfrowe w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, (w:) „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” 26,

- 161–170. (URL <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=818519>). [Pobrano 1.06.2023]
- Li, W. (2005), *The advantages of using technology in second language education*, (w:) „THE Journal” 32(10), 38–42. (URL <https://www.academia.edu/download/35234003/1.pdf>). [Pobrano 1.06.2023].
- Livingstone, S. (2012), *Critical reflections on the benefits of ICT in education*, (w:) „Oxford Review of Education” 38(1), 9–24. (URL <http://eprints.lse.ac.uk/42947>). [Pobrano 1.06.2023]
- Madej, P. (2011), *Wykorzystanie narzędzi ICT w nauczaniu języków obcych*, (w:) „Języki obce w szkole” 3, 31–38. (URL http://www.bc.ore.edu.pl/Content/240/JOWS_3_2011_all.pdf). [Pobrano 1.06.2023].
- Maziarz, M. (2018), *Smartfon na lekcji języka niemieckiego*, (w:) „Orbis Linguarum” 52, 117–129.
- Półtorak E./ B. Gałań (2020), *Rola nowych technologii w procesie nauczania – uczenia się języków obcych: perspektywa ucznia*, (w:) D. Gabryś-Barker/ R. Kalamarz (red.), *Postrzeganie i rola motywacji w procesie glottodydaktycznym: perspektywa nauczyciela i ucznia*. Katowice, 181–195. (URL <https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=987386#page=182>). [Pobrano 1.06.2023].
- Rasa, T./ A. Laherto (2022), *Young people’s technological images of the future: implications for science and technology education*, (w:) „European Journal of Futures Research”, 10(1), 1–15. (URL <https://eujournalfuturesresearch.springeropen.com/articles/10.1186/s40309-022-00190-x>). [Pobrano 1.06.2023].
- Szewczyk, A. (2012), *Technologie multimedialne wspierające dydaktykę języków obcych*, (w:) „Dydaktyka informatyki” 7, 133–140. (URL <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-243d44b6-db01-4bb6-986f-cb295abf571f>). [Pobrano 1.06.2023].
- Tindell, D.R./ R.W. Bohlander (2012), *The Use and Abuse of Cell Phones and Text Messaging in the Classroom: A Survey of College Students*, (w:) „College Teaching” 60(1), 1–9.